

Tíðindi úr tinginum

við Árna Gregersen

Málsliga menningin skal styrkjast

Menningin av føroyska málinum hjá børnum skal stimbrast.

Tað mælir Rigmor Dam, Javnaðarflokkurin, til í einum uppskoti til samtyktar, sum hon hevur lagt fyri tingið og sum mentanarnevndin hevur til viðgerðar mikudagin.

Rigmor Dam vísir á, at føroyskt er eitt lítið mál og at føroyskt børn bert fáa tilfar á føroyskum um føroyskir myndurleikar rað-festa tað.

Hon mælir til, at heitt verður á landsstýrið um at skipa hesa frágreiðing sum eina heildarætlan vil tilmælum, tíðarætlan og fíggjarmeting.

Og at heitt verður á landsstýrið, at heildarætlanin eisini fevnir um eitt uppskot um, hvussu til ber at seta á stovn eina serstaka málpulju, har fólk kunnu søkja um stuðul til tiltøk og átøk og til framleiðslu av tilfari, sum hevur til endamáls at stimbra málsligu menning barnanna.

Í uppskotinum til samtyktar vísir Rigmor Dam á fleiri spurningar, sum eiga at svarast:

Í hvønn mun og hvussu kunnu vit føroyska tøkniligu samskiftsmiðlarnar, sum í lötuni eru á útlenskum?

Hvussu takla vit lögfrøðiligu av-bjóðingarnar í mun til víðarisølu og/ella bókasavnsútlán av útlenskum tilfari, sum kringvarpið og onnur hava føroyskað?

Hvussu gera vit føroyskt kulari millum børn?

Hvussu styrkja vit bókasavnstilboðini til børn í øllum landinum?

Hvussu styrkja vit

tilboðini til børn í útvarpi, sjónvarpi og á netinum?

Hvussu kunnu vit stuðla framleiðslu, útbreiðslu og týðingar av tilfari til børn?

Í hvønn mun kunnu vit stuðla foreldrunum í at menna málsligu førleikar barnanna?

Hvørji málslig tilboð kunnu vit bjóða útisetabørnum?

Hvussu styrkja vit málsligu førleikarnar hjá teimum, sum arbeiða við børnum?

Hvussu tryggja vit, at børn á dagstovnum kring alt landið fáa nøktandi málsligar avbjóðingar og stimbran?

Hvussu ætlar landsstýrið at styrkja málsligu frálærana í skúlunum, eitt nú við fleiri tímum til lesivegleiðing, stuðulstímar til lesiveik, kanningar fyri orðblindni og til tímar sum heild?

Hvussu tryggja vit, at tey alt fleiri útlensku børnini fáa nøktandi frálæru í føroyskum, uttan at vit tó gera okkum inn á móðurmálssamleika teirra?

Eisini hetta uppskotið er til viðgerðar í mentanarnevndini hjá Løgtinginum mikudagin.

Bjarni Djurholm, Fólkaflokkurin, er formaður í nevndini. Hinir limirnir eru: Jóna Mortensen og Edvar Jacobsen, Sambandsflokkurin, Reigmor Dam, Javnaðarflokkurin, Gunvør Dam, Tjóðveldi, Poul Michelsen, framsókn, og Jenis av Rana, Miðflokkurin.

Eiga at fáa egna føroyska lóg fyri fólkkaskúlan

Mentanarnevndin hjá Løgtinginum fer mikudagin at viðgera trý uppskot um føroyskan skúla og føroyskt mál

Mentanarnevndin hjá Løgtinginum fer mikudagin at viðgera trý uppskot, sum hava við føroyska fólkkaskúlan og føroyskt mál at gera.

Øll trý uppskotini eru frá andstøðuni.

Gunvør Balle hevur lagt tvey av uppskotunum fram vegna Tjóðveldi, meðan tað er Rigmor Dam, sum hevur lagt eitt av uppskotunum fram vegna Javnaðarflokkin.

Mest umfatandi uppskotið er tað, sum er til samtyktar og heitir á landsstýrið um at endurskoða fólkkaskúlalógina. Uppskotið er soljóðandi:

Løgtingið heitir á landsstýrið um at seta eina nevnd at eftirmeta fólkkaskúlalógina, og grundað á hesa eftirmeting leggja fyri Løgtingið uppskot til broyting í fólkkaskúlalógini, sum m.a. fevnir um:

- At styrkja handaligu, kropsligu og listaligu lærugreinirnar

- At innføra tvílæraraskipan í allari innskúling

- At styrkja frálærana í fólkaræði, søgu og samfelagsfaki

- At tryggja orðblindum og lesiveikum eitt veruligt skúlatilboð

- At fólk við hægri útbúgving í viðkomandi faki kunnu fáa starv í fólkkaskúlanum

- At lærarar støðugt fáa móguleika og skyldu at uppstiga seg fakliga

- At krav verður sett skúlum, yvir eina ávísa stødd, at skipa førleikastovur

Gunvør Balle, Tjóðveldi, skrivur í viðmerkingunum, at seinastu árinu eru komnar fleiri ábendingar um, at føroyski fólkkaskúlin ikki heilt megnar uppgávuna at brynja føroysk børn til framhaldandi útbúgving og lívslanga klæring.

-Vit yvirtóku skúlaværkið í 1979, men vit hava ikki fingið ein føroyskan fólkkaskúla, men hava kopierað danskar skipanir og so hava okkar egnu myndugleikar tillagað smálutir til okkara viðurskipti, sigur Gunvør Balle.

Aðrar lærugreinir

Í viðmerkingunum til uppskotið til samtyktar verður eisini víst á, at alt ov lítil dentur verður lagdur á handaligar, listaligar og kropsligar lærugreinir. Gun-

vør Balle sigur:

-Skúlin skal ikki einsspora øll til bókliga framtíð, tí hvørki hin einstaki næmingurin ella samfelagið hevur ynski um ella tørvi á tí. Einkin er at ivast í, at tað hevði gjørt Tekniskar Skúlar og yrkisútbúgvingar sum heild meira lokkandi, um næmingar høvdu sloppið at roynt seg í handaligum og skapandi fakum í fólkkaskúlanum. Um-ráðandi er, at tann føroyski fólkkaskúlin tekur stóði í okkara jørðildi, mentan, vinnubygnaði og landafrøði og ikki er eitt avrit av, hvussu verður gjørt í øðrum londum.

Hvør er tørvurin?

Gunvør Balle vísir eisini til tað kjak, sum hevur verið um fráflyting og um at fáa ung fólk heimaftur til før-

oyska samfelagið at búgva og arbeiða í.

Hon finst at, at vit meira tillaga okkara skipanir eftir, hvussu onnur gera, heldur enn at skapa ein fólkkaskúla, sum ger tey ungu tilreiðar at virka í Føroyum. Harumframt vísir hon eisini á teir trupulleikar, sum ung hava við serstøkum tørv, orðblindni o.ø., eru vaksandi. Tað mugu vit eisini taka okkum av.

Tvílæraraskipan

Tjóðveldispolitikkarin sigur, at eftir fyrstu skelkandi PISA-úrslitini var farið undir eina skipan við tveimum lærarum í summum flokkum. Hon sigur, at stór semja er um, at hetta hevur rigga og mælir til, at ein tvílærar skipan verður gjord í allari innskúlingini.

-Verður tað gjørt, so vísir tað seg, at sjálvt krevjandi næmingar fáast at virka í fólkkaskúlanum, sigur Gunvør Balle.

Fólkkaskúlin er grundarlagið undir okkara demokratisku skipan og tí heldur Gunvør Balle, at fólkkaskúlin eigur at leggja meira dent á at gera næmingarnar tilreiðar at virka við fólkaræði. Hon heldur, at hetta helst skuldi veri ein lærugrein fyri seg, men í minsta lagi eigur hetta at fylla munandi meira í søgu og samfelagsfaki.

Mentanarnevndin hjá Løgtinginum fer mikudagin at viðgera uppskotið frá Gunvør Balle.

Ein føroyskan móðurmálsdag

Tað hevði verið rætt, um vit í Føroyum hava ein móðurmálsdag. Til dømis kann dagurin 25. mars, føðignardagur V.U. Hamersheimbs, verða dagurin.

Tað heldur tjóðveldiskvinnna Gunvør Balle, sum mælir til, at 25.mars verður føroyskur móðurmálsdagur. Landsstýrismaðurin við mentamála fæst til uppgávu at gera leiðreglur fyri, hvussu dagurin verður hildin.

Móðurmálsdagur hevur verið hildin í Føroyum, men

tað er dottið niðurfyri aftur nú.

Seinast, móð-urmálsdagurin varð hildin, var í 2012, tá Nám, Sosialurin, Dimmalætting, Føroyska málnevndin, Kringvarpið og Mentamálaráðið tóku stig til tiltakið. Samstundis, sum dagurin varð hildin, varð ein móðurmálsvirðisløn latin einum føroyingi, sum er kendur gjøgnum miðlarnar.

Føroyska málnevndin mælti til, at 25.mars var gjordur til móðurmálsdag, og at ein móðurmálsvirðisløn

varð latin hendan dag.

Høvuðsgrundgevingin í uppskotinum til samtyktar er:

-Føroyska málið er undir støðugum trýsti, so hvørt nýggj øki koma inn á okkum, sum bara eru á útlenskum máli. Tað er eitt støðugt átak at menna føroyskt, og tað verður ikki biligari við tíðini, nú allir hugsandi miðlar koma floymandi, og allur heimurin er komin inn í hvørt hús.

-Um vit ikki ásanna hetta, verður føroyskt eitt mál,

sum bara røkkur í fortíð og ikki framtíð. Tí hava vit brúk fyri einum móðurmálsdegi at gera vart við tann týðning og tey virði, sum liggja í móðurmálinum. Ein dag, har vit skifta orð um føroyskt og um støðuna hjá móðurmálinum í føroyska samfelagnum.

Hetta uppskotið verður viðgjørt í mentanarnevndini mikudagin.